

Inspraaknota Waterbeheerprogramma 2022-2027

Waterschap Rijn en IJssel

**Vastgesteld door het algemeen bestuur op
21 december 2021**

1. Inleiding

Waterschap Rijn en IJssel heeft conform artikel 3:11 Algemene wet bestuursrecht en de Inspraakverordening Waterschap Rijn en IJssel 2012 het 'Ontwerp Waterbeheerprogramma 2022-2027 Waterschap Rijn en IJssel' van 2 augustus – 22 september 2021 ter inzage gelegd. Tijdens de inzageperiode heeft het waterschap in totaal 13 zienswijzen ontvangen. De ingediende zienswijzen zijn door het waterschap beoordeeld en deze zijn in deze inspraaknota voorzien van een inhoudelijke reactie. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot aanpassing van het ontwerp waterbeheerplan.

Waterbeheerprogramma 2022-2027 Waterschap Rijn IJssel

Het waterbeheerprogramma is een belangrijk instrument, waarmee het waterschap aangeeft welke beleidsdoelen het nastreeft, welke inspanningen het pleegt om dat beleid te realiseren en welke financiële middelen daarmee gemoeid zijn. De sturende werking ervan wordt mede bepaald door de mate waarin doelen en maatregelen geconcretiseerd worden. Voor het overgrote deel zijn de lange termijn doelen voor de beleidsthema's al vastgesteld; het waterbeheerprogramma 2022-2027 geeft aan hoe we in de planperiode met deze doelen aan de gang gaan en waar we in 2027 denken te staan.

Elke zes jaar maken de wateroverheden in Nederland (waterschappen, provincie en het Rijk) de plannen voor de volgende planperiode. Het WBP is een momentopname waarin we opschrijven wat we weten dat we gaan doen en waarin we opschrijven wat we nog niet weten en welke stappen we gaan zetten om daar helderheid over te krijgen (procesafspraken). We doen dit in de eerste plaats om aan onze samenwerkingspartners te laten zien welke richting en positie wij innemen.

Vaststellingsprocedure

Met de inzageperiode wordt iedereen de kans geboden om te reageren op het ontwerp Waterbeheerprogramma. De stukken waren te raadplegen via de website van het waterschap, via www.overheid.nl onder officiële bekendmakingen en op afspraak op het waterschapskantoor. Op de website van het waterschap is met een storymap ook een online variant gepubliceerd, dit biedt de mogelijkheid om interactief inzicht te krijgen via online kaarten en een digitaal format. In aanvulling op onze wettelijke verplichtingen hebben we alle gebiedspartners en belanghebbenden actief geïnformeerd over de ter inzagelegging.

Voor de formele afhandeling wordt de inspraaknota gepubliceerd, deze is hiermee publiek toegankelijk. Bovendien ontvangen alle indieners een brief, dit biedt een toelichting op de afhandeling van de ingediende zienswijze. Voor het vervolg bieden onderlinge gesprekken of nader contact het uitgangspunt voor een verdere samenwerking.

Resultaten van de zienswijzeprocedure

In de inspraakperiode zijn 13 zienswijzen binnengekomen. De meeste reacties kwamen van gemeenten en natuurorganisaties, met daarnaast een variëteit van stichtingen, provincie, waterschap, drinkwaterbedrijf, politieke partij en inwoner. De zienswijzen hebben geleid tot 11 wijzigingen in het definitieve besluit ten opzichte van het ontwerpbesluit.

Tijdens en na de inspraakperiode is ook ambtshalve een aantal mutaties doorgevoerd. Het betreft een totaal van 4 ambtshalve wijzigingen.

Opbouw inspraaknota

In de inspraaknota is een overzicht opgenomen van de zienswijzen inclusief de beantwoording, gerangschikt naar inspreker, in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 is dit weergegeven voor de ambtshalve wijzigingen. Bij iedere zienswijze is aangegeven of de zienswijze heeft geleid tot een wijziging van het ontwerpbesluit.

De beantwoording van de zienswijzen is in tabelvorm weergegeven. De zienswijzen zijn geanonimiseerd en elke inspreker heeft een nummer gekregen. In de inspraaknota is dit nummer gebruikt om aan te geven waar de behandeling van de zienswijze in de nota is opgenomen.

De binnengekomen zienswijzen betreffen een aantal terugkerende en algemene onderwerpen. Om de inspraaknota leesbaar te houden is ervoor gekozen om voor dergelijke onderwerpen een algemeen antwoord te formuleren en niet per zienswijze te reageren middels hetzelfde antwoord. In dit geval wordt verwezen naar de plek waar het antwoord voor het eerst gegeven is.

2. Beantwoording van het waterschap per zienswijze

De beantwoording van de individuele zienswijzen is hieronder als volgt opgebouwd:

1. Een samenvattende weergave van de ingekomen zienswijze.
2. De reactie van het waterschap, met eventuele verwijzing naar reacties op andere binnengekomen zienswijzen.
3. De eventuele wijziging van het beleid als gevolg van de ingekomen zienswijze.

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
1.1	1	Dit WBP is een duidelijk en overzichtelijk stuk en het spreekt voor zich	Wij danken u voor dit compliment.	Geen
1.2	1	Voor de invloed van de agrarische sector op een schone en gezonde leefomgeving wordt in het WBP genoemd. Maar niet die van de sportvisserij, in 2013 volgens Deltares de grootste bron van ZZS lood naar het water. Voor het beperken van het loodgebruik en verlies, door de sportvisserij was Waterschap Rijn en IJssel een voorloper. Als enige waterkwaliteitsbeheerder in Nederland geeft u bij meldingen van viswedstrijden een dringend advies niet met lood te vissen tijdens de wedstrijd. Maar de grootste en onnodigste bron van de Zeer Zorgwekkende Stof lood, de sportvisserij, komt in het WBP niet aan bod. Terwijl deze volstrekt onnodige emissie heel eenvoudig is te voorkomen. Over vislood geeft een van uw medewerkers recent aan "Handhaving op loodgebruik is niet mogelijk omdat lood nog gebruikt mag worden." Daarom deze zienswijze over vislood met de vraag de tweede stap te zetten om de grote en onnodige emissies van ZZS en zware metalen te voorkomen. SGW vraagt Waterschap Rijn en IJssel het gebruik van ZZS en zware metalen door de sportvisserij in het beheergebied te beëindigen.	U vraagt aan ons om het gebruik van ZZS en zware metalen door de sportvisserij in ons beheergebied te beëindigen. Om dit te bereiken hebben we binnen de Visstand Beheercommissie (VBC) aandacht voor loodvrij vissen. De georganiseerde hengelsport in ons beheergebied is aangesloten bij de Green Deal Sportvisserij Loodvrij. Het doel van deze Green Deal is het stoppen van het loodgebruik in de sportvisserij in 2027. De zienswijze vraagt om een aanpassing.	Aanpassing WBP in H7 van het WBP, onderdeel a: De hengelsport is een belangrijke vorm van recreatief medegebruik die wij mogelijk willen maken. Het waterschap heeft de visrechten van zijn wateren verhuurd aan hengelsportfederaties. De verhuur van visrechten is gekoppeld aan een visplan. Dit visplan is opgesteld door de visstandsbeheercommissie (VBC) en afgestemd op de doelstellingen van de KRW en het visbeleid van het waterschap. Binnen de VBC wordt gewerkt aan het stoppen van loodgebruik in de sportvisserij via de Green Deal Sportvisserij Loodvrij.

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
1.3	1	Geef als waterkwaliteitsbeheerder aan dat het beoogde effect van uw WBP niet kan worden gerealiseerd als sportvissers onnodig ZZS en zware metalen blijven gebruiken bij hun hobby.	Belangrijke acties om het loodgebruik in de sportvisserij te stoppen, lopen via de Green Deal en via de ECHA. Wij sluiten ons aan bij deze acties om op die manier binnen een paar jaar het gebruik van lood door de sportvisserij in ons beheergebied te beëindigen. Zie aanpassing 1.2.	Geen
1.4	1	Het visplan waarnaar u verwijst in uw WBP is een gedateerd plan uit 2013. Hierna is door de visserijsector geen nieuw visplan opgesteld. Terwijl bijvoorbeeld de minimalisatieplicht voor ZZS (1 januari 2016), De Green Deal Sportvisserij Loodvrij (22 mei 2018) of de geweigerde vergunningen Waterwet voor het vissen met lood daar aanleiding genoeg voor hebben gegeven. Dit lijkt structureel voor de sportvisserij, immers al vanaf 1989 (Tweede Kamer vragen Ed Nijpels) is de sector bezig om het loodgebruik en verlies van sportvissers te beperken maar het loodverlies is in die tijd alleen maar verder toegenomen.	Het visplan is onder verantwoordelijkheid van de federaties in de VBC Rijn en IJssel in 2013 opgesteld als een leidraad voor samenwerking in de VBC. Ons bestuur heeft het visplan ter kennisneming aangenomen. Voor de meest recente versie van het visplan of voor inhoudelijke vragen over het visplan kunt u terecht bij de Hengelsportfederatie Midden Nederland en bij Sportvisserij Oost Nederland.	Geen
2.1	2	In de bijlagen van het rapport zijn een aantal maatregelen die u in het kader van de KRW-opgaven en in het bijzonder t.a.v. de HEN-SED wateren wilt treffen, beschreven. De achterliggende verantwoordelijkheid voor het hydrologisch functioneren van de sprengbeken in relatie tot naast de ecologische en juist ook de cultuurhistorische waarden, komt daarbij nauwelijks aan de orde. Een helderder doelstelling en richting daarop gericht zou daarom ook in het hoofdrapport wenselijk zijn.	In hoofdstuk 10, pagina 80, staat bij de gebiedsbeschrijving voor Liemers Veluwe in het kader "waar staan we voor als waterschap?" vermeld dat we samen willen werken aan een schoon en gezond watersysteem met watervoerende en stromende (sprengen-)beken. Met betrekking tot de doelen en maatregelen in de bijlagen begrijpen wij dat de cultuurhistorische waarde van deze sprengbeken belangrijk zijn, deze hebben een ander voorkomen dan de andere beken. Hier wordt bij de uitwerking dan ook rekening mee gehouden.	Geen
2.2	2	Een duidelijke hydrologische definiëring van de sprengbeken ontbreekt. Een duidelijke definiëring is opgenomen in het blad van de Bekenstichting (De Wijerd, maart 2021). Wanneer we in detail de huidige leggers bekijken dan blijken niet alle beeklopen en de voedende bronnen van de beken op de legger te staan. In gesprekken met medewerkers van uw organisatie blijken in dat geval sprengbeken of sprengen ook niet de zorg krijgen die deze ons inziens wel behoeven. Deze zorg zou overigens niet alleen beperkt moeten blijven tot het beek tracé als	Wij gaan de komende jaren gebiedsbreed lange termijn verkenningen uitvoeren naar het grond- en oppervlaktewatersysteem van de toekomst. Zie de eerste bullit bij "Waar staan we in 2027" op pagina 25. In deze lange termijn verkenningen betrekken we graag onze gebiedspartners. Zaken als het wel of niet in beheer en onderhoud hebben van alle sprengen van de sprengbeken is te gedetailleerd voor het Waterbeheerprogramma. Het is goed om over de nadere	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		<p>zodanig maar zich ook moeten uitstrekken over de ruimtelijke hydrologische omgeving. Wat ons betreft zou daarom een nadere definiëring van het bekenstelsel inclusief bronnen en de relatie met de omgeving helpen om de juiste verantwoordelijkheid van het waterschap te duiden. Dit sluit ook aan bij de terechte duiding van uw zorg ook voor het grondwaterbeheer. Een nadere beschrijving hiervan in het hoofdrapport zou deze omissie kunnen verhelpen.</p>	<p>aanpak van de concrete wateropgaves in de beken het gesprek te voeren met de organisatie.</p>	
2.3	2	<p>Verspreid door de tekst heen geeft u aan dat het inzetten op kennis en innovatie belangrijk is voor de komende programma periode. Wij onderschrijven dat! Wat we echter missen is een duidelijke, overzichtelijke en samenvattende kennisagenda, waar de kennisvragen in zijn verwoord en waaraan inzet van mensen en middelen kan worden gekoppeld. Als waterschap geeft u ook aan dat monitoring een belangrijke pijler is voor op data gebaseerde beslissingen. Als Bekenstichting ondersteunen we deze visie en willen we graag meedenken en -werken zoals we o.a. nu ook doen bij het waterafvoermeetprogramma van de beken op de Oost-Veluwe.</p>	<p>Dit Waterbeheerprogramma is de basis voor de uitwerking van onze kennisagenda. In de uitvoering van het kennisprogramma én bij de informatie-inzameling met o.a. monitoring maken we graag gebruik van uw aanbod om mee te denken en te – werken.</p>	Geen
2.4	2	<p>Door het vrij abstracte hoofdrapport en daarnaast de concrete wateropgaves voor de beken, is voor ons niet duidelijk hoe de aanpak in de gehele beeksystemen zal gaan plaatsvinden. We hebben de afgelopen zomers veel droogstaande beken gezien. Om dat in de toekomst te voorkomen is kennis van het functioneren van de beeksystemen in het landschap in hydrologische en ecologische zin noodzakelijk. In het rapport noemt u de LESA methode als een goede aanpak. Ook die zou voor de sprengbecken van toepassing moeten zijn.</p>	Zie 2.2	Geen
2.5	2	<p>De afgelopen jaren is de invloed van de zwijnen op sommige beken toegenomen. Ze gebruiken steeds meer de beken als zoekplekken. Deze activiteiten zorgen vaak voor een beschadiging van in ieder geval de cultuurhistorische waarden van de beken. Daardoor zou het onderhoud moeten worden geïntensiveerd of “zwijnenwerende” maatregelen moeten worden getroffen. Als bekenstichting willen we graag meedenken over</p>	<p>Op 26 oktober heeft hierover een “zwijnenoverleg” tussen Bekenstichting en waterschappen plaats gevonden waarin dit onderwerp is behandeld. Dit behoeft geen nadere aandacht in het WBP.</p>	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		oplossingen, maar agendering is daarvoor wel zeer gewenst.		
2.6	2	In bijna alle gebiedsprogramma's wordt gesproken over de impact van drinkwaterwinning op het watersysteem, behalve bij deelgebied de Veluwe. Dat is een omissie, die ons bevreemdt. Bekend is dat er o.m. in ASV verband en parallel daaraan de provinciale adaptatiestrategie naar optimalisatie van grondwaterwinningen gestreefd gaat worden vanwege de impact op andere belangen.	De toekomstige ontwikkelingen van de Aanvullende Strategische Voorraden zijn nog onzeker en hebben nog geen doorwerkingskracht in de huidige situatie. Bovendien is de provincie hierin leidend en nemen zij het op in hun beleid en regelgeving. Daarmee behoeft dit geen aandacht in het waterbeheerprogramma.	Geen
2.7	2	In de feitenbladen van de Hen en SED wateren in de bijlagen geeft u concrete doelen en maatregelen aan. Wat ons niet overal duidelijk is, of, wanneer en door wie de beoogde maatregelen ook daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden.	Wij gaan de beoogde maatregelen in de komende planperiode in overleg met de eigenaren van de HEN en SED wateren tot uitvoering proberen te brengen. De volgorde bepalen we op basis van het genoemde overleg. Wij juichen het toe wanneer u wilt deelnemen aan dat overleg.	Geen
2.8	2	Een vraag die voor ons als Bekenstichting niet duidelijk wordt beantwoord, op welke wijze de cultuurhistorische aspecten van de sprengenbeken onderdeel van het beheersregime volgen.	Voor het waterschap is cultuurhistorie een van de aspecten die belangrijk zijn bij het beheer en onderhoud van de beken, hier wordt in dagelijkse praktijk een afweging in gemaakt. Daarbij geven we in hoofdstuk 7a van het Waterbeheerprogramma nadere duiding over dit onderwerp.	Geen
2.9	2	De Bekenstichting stelt voor om: 1. in de komende planperiode gezamenlijk de betreffende beekdalsystemen klimaatproof te maken op basis van een heringericht duurzaam watersysteem. 2. een gezamenlijk monitoring programma op te zetten voor in geval de sprengenbeekafvoeren 3. te helpen, bijvoorbeeld in de vorm van thematische of gebiedsgerichte pilots, bij de uitvoering zowel wat betreft de (her) inrichting als het beheer en onderhoud van watersystemen. 4. de inzet van vrijwilligers of initiëren en begeleiding van (veld)onderzoek. 5. meewerken aan het opzetten van een kennisagenda.	Wij zien in ons hele beheergebied opgaven om de watersystemen klimaatrobust te maken. Daarbinnen moeten wij met de randvoorwaarden van de beschikbare middelen en menskracht prioriteiten stellen. Vooralsnog is in deze planperiode in dit gebied geen grote integrale herinrichting voorzien. Gebiedsbreed willen we wel no-regret maatregelen nemen die op korte termijn in overleg met de omgeving kunnen worden gerealiseerd. (zie bullit 2 in het kader op pagina 25). In de uitvoering van het kennisprogramma én bij de informatie-inzameling met o.a. monitoring maken we graag gebruik van uw aanbod om mee te denken en te – werken. Uw aanbod om gebiedsgerichte kennis in te brengen en te ondersteunen bij o.a. onderzoek waarderen wij zeer.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
3.1	3	<p>Graag wil ik onder de aandacht brengen dat de oppervlakte van het SED- Waalse Water, anders dan de Oude IJssel, op dit moment bijna helemaal wordt overwoekerd door de grote waternavel. De grote waternavel kwam niet voor in het Waalse Water totdat het Waterschap in de periode 2014-2015 in deze waterloop grote “herinrichtingswerkzaamheden” uitvoerde.</p> <p>Daarvoor was de waternavel op het Waalse Water onbekend. De komst van deze schadelijke exoot moet dus mogelijk worden toegeschreven aan handelingen van het Waterschap.</p> <p>Ondertussen wordt het Waalse Water verstikt door een dik pakket oppervlakteflora dat vanuit ecologisch oogpunt zeer schadelijk is.</p> <p>Ik vind het daarom onbegrijpelijk dat in het Waterbeheerprogramma staat dat er met het Waalse Water niets aan de hand is en dat er de komende 5 jaar niets aan hoeft te worden gedaan. Naar mijn mening moet er wel degelijk iets gebeuren. Je kunt zo’n belangrijke natuurlijke oude watergang toch niet zomaar aan zijn lot overlaten!</p>	<p>Een aantal jaren geleden is geprobeerd om de Grote Waternavel uit het Waalse Water te verwijderen. De dichtheid van Grote waternavel is toen wel teruggebracht, maar het is niet gelukt om de soort volledig te verwijderen. Momenteel werkt het waterschap aan beleid voor invasieve exoten. Dit beleid is nu geen onderdeel van het WBP 2022-2027. Bij het opstellen van het exotenbeleid, wordt voor het hele beheergebied uitgewerkt hoe het waterschap om wil gaan met exoten. Daarbij moet per soort worden bepaald of het mogelijk is om de soort te bestrijden en, zo ja, welke aanpak het beste is. Hierin zal de Grote waternavel in het Waalse water ook de benodigde aandacht krijgen.</p>	Geen
4.1	4	<p>Onder Klimaatrobuust gebied, tabblad ‘Naar een betere balans tussen te nat en te droog’ staat in de opsomming dat het gebied wordt opgedeeld in 2 typen gebieden.</p> <p><i>Wat wordt verstaan onder gebied? Hoe is tot de onderverdeling in 2 typen gebieden gekomen? En vanuit wiens belang wordt geredeneerd: kleinere opgave, geen conflicten, conflicterende belangen het wel of niet raken van meerdere opgaven in de ruimtelijke ordening.</i></p> <p>- De opgave van 100 mm komt uit de feitenbeeld Aanpak Droogte Achterhoek, in het Waterbeheerplan wordt al een indeling in gebieden gemaakt terwijl dat in de Traject Aanpak Droogte Achterhoek nog niet het geval is. <i>Hoe verhoudt zich dit ten opzichte van Aanpak Droogte Achterhoek?</i></p>	<p>Dit is een conceptuele tweedeling van het type opgaven in ons gebied. Het betreft geen fysieke indeling van het gebied op kaart, zoals voorgesteld in het Feitenbeeld Aanpak Droogte Achterhoek.</p> <p>Deze conceptuele tweedeling is vooral ingegeven door de mate van complexiteit, en dan met name of de belangen gelijkgericht zijn of dat sprake is van conflicterende belangen rond de watervraag in een gebied. In het eerste geval kan op korte termijn een optimaliseringsslag met (no regret) maatregelen volstaan. In het tweede geval zijn meer fundamentele keuzes nodig (van de betrokken partners).</p> <p>De economische factor wordt bewust buiten beschouwing gelaten.</p>	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		- In de laatste bullet mis ik voor de functies en het gebruik ook de economische factor.		
4.2	4	Per stroomgebied is een tabblad ontwikkelingen. Ik mis de ontwikkelingen rondom de Aanvullende Strategische Voorraden voor de drinkwatervoorziening (ASV-gebieden) in de tekst en in de tekeningen.	Zie 2.6	Geen
4.3	4	<p>Bij stroomgebied De Berkel, onder ontwikkelingen Twentekanaal, de zit 'Wij zetten in op een kleine uitbreiding van de wateraanvoer voor gebruik in stedelijk gebied etc. <i>Wat wordt verstaan onder een kleine uitbreiding? Aanvullen met de waterverdeling van het watersysteem bovenstreams inzichtelijk maken en maximaal benutten. Een van de opgaven kan vervolgens zijn een herverdeling van de wateraanvoer vanuit het Twentekanaal doordat het hele watersysteem is beschouwd en eventueel een andere verdeling nodig is. Bekijken vanuit de mogelijkheden vanuit het watersysteem en wat nodig is in de stedelijke gebieden.</i></p> <p>Grootschalige uitbreiding van wateraanvoer is in deze planperiode niet aan de orde. <i>Waar en wanneer komt die wel aan de orde en wie behartigt dit?</i></p>	<p>Met een 'kleine uitbreiding' wordt bedoeld het uitbreiden van de huidige wateraanvoer die naar Zutphen gaat door het optimaliseren van het watersysteem en kunstwerken binnen de afspraken in het Waterakkoord Twentekanalen. Hierbinnen is nog de nodige ruimte voor extra wateraanvoer naar Zutphen (een uitbreiding van ca. 60%). In de komende periode wordt onderzocht welke technische ingrepen nodig zijn om dit mogelijk te maken.</p> <p>Binnen het project Zutphen Stroomt werken wij samen met de gemeente aan een lange termijnvisie voor een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van de stad. Wanneer blijkt dat grootschaliger uitbreiding van de wateraanvoer de meest robuuste oplossing is voor de stedelijke wateropgave in Zutphen, dan kan aanpassing van de afspraken uit het Waterakkoord Twentekanalen in beeld komen. Dat is nu nog niet aan de orde.</p> <p>De zienswijze vraagt om een aanpassing.</p>	<p>Voorstel aanpassing tekst pag. 70:</p> <p>Twentekanaal Er wordt gewerkt aan een klimaatrobuuste wateraanvoer vanuit het Twentekanaal. Wij zetten in op uitbreiding van de wateraanvoer binnen de kaders van het Waterakkoord Twentekanalen voor het stedelijk gebied van Zutphen, compensatie ...</p>
5.1	5	We hebben gezamenlijk de opgave hoe we erin slagen om het water beter in het gebied vast te houden. Deze specifieke opgave vinden wij onvoldoende terugkomen in het waterbeheerplan en verdient naar onze mening, zeker gezien de grote maatschappelijke impact, de nodige aandacht binnen dit waterbeheerplan. Wij lezen graag hoe het waterschap dit met andere partners in het gebied oppakt.	Wij zien het voorraadbeheer, het beter vasthouden van het water in ons gebied, als gezamenlijke maatschappelijke opgave. Wij willen dit graag met de partners oppakken, startend met de uitvoering van lange termijn verkenningen (gebiedsbreed) in de komende jaren naar het grond- en oppervlaktewatersysteem van de toekomst. Daarnaast nemen wij, in overleg met grondgebruikers en – eigenaren vooruitlopend op meer structurele maatregelen, op korte termijn en gebiedsbreed zogenaamde no-regret maatregelen. Dit staat beschreven in de bullits in het tekstkader op pagina 25.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
5.2	5	Wij verzoeken u om komende jaren te onderzoeken wat de status moet zijn van de niet primaire keringen in Lobith en Tolkamer. Wij achten een minder streng regiem reëel gezien de ligging van deze keringen.	<p>De regionale keringen in Lobith en Tolkamer maken onderdeel uit van de (noordelijke en zuidelijke) Rijnstrangendijken. We zijn voornemens een beleidskader voor de regionale Rijnstrangendijken op te stellen. Dit beleidskader zullen we in afstemming met verschillende overheden opstellen.</p> <p>Het beleidskader dient richting te geven aan hoe we omgaan met de keringen, met het beheer, maar ook welk niveau van bescherming hierbij past.</p> <p>De zienswijze vraagt om een aanpassing.</p>	<p>Aanpassing: Bij 'Beheer op maat' (1) De noordelijke en zuidelijke Rijnstrangendijken zijn regionale keringen die een bijzondere status hebben. Ze hebben in de huidige situatie geen rol in de hoogwaterbescherming van het gebied, maar zijn aangewezen met het oog op mogelijke retentie op langere termijn. We stellen in deze planperiode een beleidskader op voor deze keringen. Dit beleidskader zullen we in afstemming met verschillende overheden opstellen.</p> <p>(2) De digitale informatievoorziening, waarmee we altijd over de juiste informatie over de waterkeringen beschikken, wordt daarbij steeds belangrijker.'</p> <p>(3) Bij Waar staan we in 2027: > We hebben een geactualiseerd beleidskader voor de Rijnstrangendijken.</p>
6.1	6	Reductie broeikasgassen. U richt zich op een reductie van 49% in 2030. Onze provinciale doelstelling is een reductie van 55% in 2030, welke ook door de partners van het Gelders Energie Akkoord (GEA) is omarmd. Bent u bereid uw reductie in lijn te brengen met de Gelderse doelen?	In 2022 stellen we een visie en strategie vast voor CO2-reductie. Vanuit deze visie kan mogelijk een bijstelling plaatsvinden van het doel. Op dit moment valt dit niet in lijn met de bestuurlijke uitspraken en is dit geen onderdeel van het Waterbeheerprogramma.	Geen
6.2	6	Euregio. U geeft aan dat u, als lid van de Euregio, sinds 2016 een stem heeft in de grensoverschrijdende strategie en samenwerking van dit verband van Nederlandse en Duitse overheden. Zoals u weet heeft de Euregio als grensoverschrijdende samenwerkingsverband op basis van het Verdrag van Anholt vorm gekregen. Op initiatief van de provincie Gelderland wordt sedert 2019 door het Ministerie van BZK gewerkt aan de voorbereiding van een briefwisseling met de overige verdragsluitende partijen die ertoe moet	Waterschap Rijn en IJssel heeft in 2020, inderdaad op aangeven van de provincie, namens alle waterschappen een brief geschreven aan het Ministerie van BZK met het verzoek om de waterschappen onder de werking van het Verdrag van Anholt te brengen. Dit met als doel om bestaande en toekomstige grensoverschrijdende samenwerking tussen de waterschappen en Duitse overheden een goede juridische basis te geven. Het ministerie heeft op 9 november 2020 met ons verzoek ingestemd en dit doorgestuurd naar de Duitse	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		leiden dat ook waterschappen deel kunnen uitmaken van organisaties die op basis van het Verdrag van Anholt worden opgericht. De verwachting is dat dit proces zal leiden tot aanwijzing van waterschappen in de zin van artikel 1 derde lid van het Verdrag van Anholt.	verdragspartijen, waarvan inmiddels Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen hebben ingestemd. We wachten nog op instemming van de landsregering in Berlijn. Wij verwachten een positieve reactie en daarmee uiteindelijk formele instemming met ons verzoek. Voor de feitelijke samenwerking van het waterschap zowel in de EUREGIO als in andere Duits-NL samenwerkingsverbanden zal dit vooralsnog weinig verschil maken. Daarin blijven wij ons inzetten voor een goed grensoverschrijdende uitwisseling en concrete projectmatige samenwerking.	
6.3	6	Grondwaterbescherming t.b.v. duurzame drinkwatervoorziening. Alle overheden (Rijk, provincies, Waterschappen en gemeenten) hebben een zorgplicht om bij te dragen aan een veilige en duurzame drinkwatervoorziening. Binnen het gebied van Waterschap Rijn en IJssel liggen 14 grondwater-beschermingsgebieden. Voor deze gebieden heeft de provincie Gelderland i.s.m. WRIJ gebiedsdossiers opgesteld op basis waarvan zij in 2019 een samenwerkingsovereenkomst hebben ondertekend. Hiermee committeren zij zich aan de uitvoering van maatregelen uit het uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers grondwaterbescherming (UGG).	Wij onderschrijven deze constatering en dragen graag bij een adequate bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden. Waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden zijn door de provincie aangewezen en begrensd. Wij hebben beide categorieën opgenomen in onze keur (na inwerkingtreding van de Omgevingswet: de verordening) en regels opgenomen ter bescherming. Daarmee geven wij invulling aan onze zorgplicht op dit punt.	Geen
6.4	6	Op welke wijze wordt invulling gegeven aan de voortgang van uw Waterbeheerprogramma.	Voor het huidige Waterbeheerprogramma geven we jaarlijks invulling aan voortgangsrapportages richting de provincie met de daarin relevante prestatie indicatoren. Dit blijft ook voor het nieuwe Waterbeheerprogramma de basis, met het voornemen om gezamenlijk in breder verband de toekomstige invulling van deze rapportages en indicatoren te evalueren.	Geen
7.1	7	Gezien de insteek van het Waterbeheerprogramma zouden wij graag zien dat een gedeelte van uw beheergebied, de Veluwezoom, herkenbaarder terugkomt dan in deze versie van het programma. De Veluwezoom heeft zijn eigen karakter dat gevormd wordt door het ontstaan van het gebied in combinatie met het huidige gebruik. Veel van onze bewoners en gebruikers zullen zich waarschijnlijk niet snel herkennen in de indeling bij de Liemers. Wij denken dat het de zichtbaarheid van het waterschap in ons gebied ook niet ten goede komt. In	Vanuit het waterschap hebben we het beheergebied in stroomgebieden opgedeeld, hierbij is de keuze gemaakt om het gebied Liemers-Veluwe samen te voeren als 1 stroomgebied. We realiseren ons terdege dat beide gebieden feitelijk niet 1 stroomgebied zijn en dat de gebieden anders van aard zijn. We zullen deze verschillen duidelijker in de WBP aangeven.	Onderdeel 9.e (pagina 80-83) tekstueel herstructureren. Met als kern het apart beschrijven van de karakteristieken van de verschillende stroomgebieden.

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		relatie tot de gewenste samenwerking met onder andere bewoners, lijkt het ons daarom belangrijk dat het beheergebied Veluwezoom als herkenbare eenheid wordt benoemd.		
7.2	7	Wij willen u meegeven dat in het Waterbeheerprogramma veel ambities worden beschreven, maar dat het niet altijd duidelijk wordt of het waterschap zelf de ambities kan vormgeven of dat zij daarvoor samenwerking zoekt met andere partijen (overheden, particulieren). Een deel van de beschreven ambities kan vermoedelijk alleen gehaald worden door maatregelen te nemen die buiten het eigendom of directe verantwoordelijkheid liggen van het waterschap. Samenwerking is dan noodzakelijk, maar dat blijkt niet altijd uit de tekst.	Het is een bewuste keuze geweest om 'een waterbeheerprogramma op hoofdlijnen' te maken, omdat het voor concrete maatregelen moeilijk is om ver vooruit te kijken. Het is daarom ingericht op doelen en ambities. De daadwerkelijke invulling is in veel gevallen maatwerk. Daarbij is lokale samenwerking inderdaad noodzakelijk om de beschreven ambities te halen. Het waterschap geeft hier bijvoorbeeld invulling aan door omgevingsgericht te werken, de gebiedsprogramma's uit te voeren en te werken met een koersvoorraadbeheer.	Geen
7.3	7	Grootste verbeterpunt is het anders formuleren van de opgaven. Nu lijkt het dat het waterschap bijv het klimaatopgave wel zal oplossen. In veel gevallen zal het waterschap een zinvolle bijdrage kunnen leveren, maar ligt de verantwoordelijkheid elders: bijv. boeren en gemeenten. Het plan suggereert op meerdere plekken dat het waterschap ook wel even de ruimtelijke inrichting en ordening voor zijn rekening neemt. Dat zal niet zo bedoeld zijn.	Wij zien de klimaatopgave als een maatschappelijke opgave die wij niet alleen kunnen oppakken. Wij hebben daarbij onze rol en positie gedefinieerd in het document; het betreft een onderscheid tussen een rol als eigenaar, partner en adviseur. Als het gaat om de ruimtelijke inrichting en ordening definiëren wij onze rol nadrukkelijk als adviseur. Het is juist dat wij niet de ruimtelijke ordening en de ruimtelijke inrichting voor onze rekening willen en kunnen nemen.	Geen
8.1	8	Het waterbeheerprogramma is een belangrijk en kaderstellend document. Wij vragen het waterschap om in dit document ook expliciet stil te staan bij haar invulling van de zorgplicht voor drinkwater door o.a. te laten zien waar de waterwingebieden liggen, welke regels daar gelden en welke maatregelen het waterschap neemt om deze bestaande locaties te beschermen.	Waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden zijn door de provincie aangewezen en begrensd. Wij hebben beide categorieën opgenomen in onze keur (na inwerkingtreding van de Omgevingswet: de verordening) en regels opgenomen ter bescherming. Daarmee geven wij invulling aan onze zorgplicht op dit punt.	Geen
8.2	8	Enkele potentiële gebieden voor Aanvullende Strategische Voorraden liggen in uw beheergebied. Het is ons verzoek om de opgave voor het leveren van voldoende drinkwater ook te benoemen in het waterbeheer-programma, evenals het feit dat er binnen uw beheergebied (zeer waarschijnlijk) ASV-	Zie 2.6	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		gebieden zullen worden aangewezen met bijbehorende beschermingsregimes.		
8.3	8	Vitens waardeert de inzet van uw waterschap op het veerkrachtiger maken van het gebied door te zoeken naar een nieuwe balans van vasthouden-bergen-afvoeren en (bijvoorbeeld) door bestaande droogleggingsnormen tegen het licht te houden, om te onderzoeken of deze nog passen bij een toekomstig en klimaatrobuust watersysteem. Uit de tekst is echter niet duidelijk hoe een optimale balans er dan uit ziet, wanneer aanpassingen aan het watersysteem noodzakelijk/wenselijk zijn en wie dat bepaalt. Verschillende stakeholders zullen hier verschillend naar kijken.	Onze inschatting is dat we 100 mm water meer moeten vasthouden, infiltreren en minder afvoeren om die nieuwe balans te realiseren. Dit is een orde grootte die van gebied tot gebied zal verschillen om tot een goede balans te komen. Bovendien is in het ene gebied meer mogelijk dan in het andere. Wij zien dit als een maatschappelijke opgave, die wij samen met onze partners willen definiëren en realiseren.	Geen
8.4	8	In uw waterbeheerprogramma (hoofdstuk 3b en 3c) geeft u aan voor gebieden waar conflicterende belangen aanwezig zijn, dat het zoeken naar oplossingen een integrale gebiedsgerichte benadering vraagt. Dat zien wij ook zo. U beschrijft dat u een agenderende rol wilt innemen, maar wij vragen u om verder te gaan dan agenderen, door ambitie en leiderschap te tonen in de benodigde transitie, door zelf een duidelijk standpunt in te nemen en daarmee sturing te geven aan oplossingen, wanneer belangen conflicteren.	Als waterschap zijn wij een functionele democratie. Op inhoud zullen wij de opgave benoemen, de conflicterende duiden en met onze kennis bijdragen om de opties in beeld te brengen. Als het gaat om afwegingen tussen functies ligt deze bij de besluitvorming in de algemene democratie van provincie en gemeenten.	Geen
8.5	8	Voor een goede balans in specifiek het grondwaterbeheer pleiten wij ervoor om het inzicht te verbeteren in de locatie, diepte, omvang en het verloop in de tijd van grondwateronttrekkingen, drainagemiddelen en infiltratiesystemen die onder het bevoegd gezag van het waterschap vallen. Dat is een vereiste voor actueel inzicht in de waterbalans, op basis waarvan zorgvuldig afgewogen beleidskeuzes gemaakt kunnen worden voor een duurzaam grondwaterbeheer. Ook voor verkenning van het principe nul op de balans, is een goed inzicht in de balans noodzakelijk	Om goed inzicht te hebben in de factoren die de waterbalans beïnvloeden is een scherp beeld van de omvang en de locatie van onttrekkingen van belang. Wij investeren in het op orde brengen en houden van het beeld van de grondwateronttrekkingen die gemeld, vergund en geregistreerd moeten worden. Daarnaast hanteren wij zones waarbinnen restricties worden gesteld aan onttrekkingen en drainage.	Geen
8.6	8	In hoofdstuk 3a van het waterbeheerprogramma geeft u aan dat u optimaal bijdraagt aan actief grondwaterbeheer, door daarvoor uw bevoegdheden (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in te zetten. Wij vragen daarbij uw specifieke aandacht voor het uitwerking geven aan de registratie en	Zie 8.5	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		monitoring van grondwateronttrekkingen, drainagesystemen en infiltratiestelsels.		
8.7	8	Het verkennen van mogelijkheden om de kwaliteit van het effluent verbeteren, zodat dit kan worden hergebruikt als oplossing voor een beter voorraadbeheer, moedigen we aan. De komende periode verkennen we graag de mogelijkheden om binnen het Rijksprogramma Zoetwater Oost Nederland (ZON) en binnen uw programma Elke Druppel de Grond (nauwer) te gaan samenwerken. Ook voor de verdere ontwikkeling van hydrologische modellen (waaronder AMIGO) blijven we graag met u samenwerken.	Wij waarderen uw intentie om nauw te gaan/blijven samenwerken op diverse dossiers. Wij bespreken de aanpak hiervoor graag in het regulier overleg wat wij met elkaar voeren.	Geen
8.8	8	Wij onderschrijven de doelen die u heeft geformuleerd ten aanzien van een gezonde leefomgeving in hoofdstuk 5. Aanvullend op de door u beschreven doelen, vragen wij uw bijzondere aandacht voor opkomende stoffen met een persistent, mobiel en/of toxicologisch karakter en voor het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Het is urgent en belangrijk om toe te werken naar een meer grondwatervriendelijke wijze van gewasbescherming. Uw rol is daarin van groot belang. We moedigen u aan om concrete doelstellingen en uitvoeringsstappen te beschrijven in uw waterbeheerprogramma.	Wij hebben bijzondere aandacht voor opkomende stoffen en gewasbeschermingsmiddelen zoals door u beschreven in de zienswijze en onderkennen ook onze rol daarin. Wij werken vanuit de doelen van het WBP aan een Bronaanpak stoffen waarin uitvoeringsstappen concreet worden gemaakt. Wij zien de samenwerking met Vitens en de provincie voor het Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers Grondwaterbescherming als een van de onderdelen in die Bronaanpak. Wij verwachten daarin gezamenlijk tot gebiedsspecifieke en stofspecifieke stappen te komen voor een grondwatervriendelijker wijze van gewasbescherming en reductie van de belasting met opkomende stoffen. Omdat dit maatwerk vraagt, staan wij een gezamenlijke uitwerking voor. Het Waterbeheerprogramma beoogt deze concretisering niet.	Geen
8.9	8	Het Uitvoeringsprogramma Gebiedsdossiers (UGG) wordt in het waterbeheerprogramma niet genoemd, maar wij verwachten dat we ook de komende jaren op uw bijdrage aan het uitvoeringsprogramma kunnen rekenen.	Wij hebben in 2019 de bestuursovereenkomst t.b.v. de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden meeondertekend. Hiermee committeren wij ons aan de uitvoering van maatregelen uit het uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers grondwaterbescherming (UGG). Heel concreet wordt er op dit moment intensief samengewerkt op het gebied van monitoring.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
8.10	8	<p>U geeft aan als waterschap faciliterend te willen zijn in de opgaven van de omgeving. U gaat in het programma niet specifiek in op uw visie op energie uit de bodem (aardwarmte en bodemenergie). In grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones is bodemenergie verboden. Als drinkwaterbedrijf bepleiten wij ook daarbuiten terughoudendheid met boringen in de ondergrond voor koude-warmteopslag en aardwarmte, omdat het (grond)watersysteem hierdoor kwetsbaar wordt voor verontreinigingen en wateroverlast. Ter bescherming van de bodem verdient het aanbeveling om eerst de mogelijkheden te verkennen van bijvoorbeeld thermische energie uit afvalwater, restwarmte, biogas en zonnecollectoren, vóór er naar de bodem wordt gekeken als bron voor energie. Wij vragen u om bovenstaande in overweging te nemen en hierover iets in het programma op te nemen.</p>	<p>Het waterschap heeft geen rol in de vergunningverlening voor aardwarmte en bodemenergie. De vergunningen worden door de provincie uitgegeven. Wel kan het waterschap effecten ondervinden (lozing op oppervlaktewater tijdens het boorproces en mogelijk een effect op het hydrologische systeem nadat het is aangelegd). Waterschap Rijn en IJssel heeft geen visie op energie uit de bodem.</p> <p>Omdat het waterschap en Vitens beiden belang hebben bij een zorgvuldige vergunningverlening stellen we voor hierover nader van gedachten te wisselen en na te gaan of een gezamenlijk standpunt mogelijk is, vergelijkbaar met dat van Vitens en waterschap Vallei en Veluwe.</p>	Geen
8.11	8	<p>De gebiedsbeschrijvingen zijn niet overal compleet, als het gaat om de drinkwatervoorziening. Zo worden de winningen Aalten en Corle, en de niet-operationele reserve De Pol (geen actieve winning maar Vitens heeft er wel een winvergunning) niet genoemd in de beschrijving van de Oude IJsselstreek. In de beschrijving van het gebied Liemers Veluwe worden helemaal geen drinkwaterwinningen genoemd, terwijl het gebied voor Vitens van groot belang is. We winnen er drinkwater op vier locaties: La Cabine, Pinkenberg, Ellecom en Van Heek. Wij verzoeken u deze informatie toe te voegen aan het programma.</p>	<p>De zienswijze vraagt om een aanpassing. Opnemen bij Liemers-Veluwe en Oude IJsselstreek.</p>	<p>Aanpassing Oude IJsselstreek: <i>In het gebied komen drinkwaterwinningen voor bij Aalten, Corle, Dinxperlo en een niet-operationele winning bij De Pol. De drinkwaterwinning Dinxperlo wordt deels gecompenseerd door wateraanvoer vanuit de Keizersbeek. Vitens, agrariërs en het waterschap onderzoeken hoe de uitspoeling van meststoffen vanuit de landbouw nog meer kan worden verminderd en hoe ook de hinder van de winning door verdroging verder kan worden beperkt.</i></p> <p>Aanpassing Liemers-Veluwe: <i>In het gebied komen drinkwaterwinningen voor bij Arnhem, Velp-Rozendaal, Ellecom en Zeddam. Deze winningen bevinden zich op de stuwwallen.</i></p>

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
9.1	9	We vinden het belangrijk dat het Waterschap inzet op kennis delen en adviseren in gebiedsprocessen en opgaven/projecten. Dat is onmisbaar voor ons als gemeente.	Het waterschap onderschrijft dit. Dit hebben we als dusdanig ook verwoord het in het WBP: <i>De beleidsdoelen worden in samenwerking met netwerkpartners opgesteld (open planvorming) en gebiedsgericht vertaald naar haalbare wateropgaven en programmaopdrachten (gebiedsprocessen). De programmaopdrachten worden in samenwerking met de betrokkenen in het gebied doorgezet naar uitvoering (co-creatie).</i>	Geen
9.2	9	De regio Rheden, Velp en Arnhem (Veluwe) wordt qua beschrijving alleen in hoofdstuk 9 genoemd, waarbij de tekst met name over het gebied van de Liemers lijkt te gaan. Hoe denkt het WRIJ de verschillende doelen/ambities uit het WBP toe te passen in relatie tot het gebied (de hellingen van) de Veluwezoom?	Zie 7.1	Zie 7.1
9.3	9	In het WBP wordt gesproken over ruimtelijke kwaliteit (waar rekening mee wordt gehouden). Maar wat wordt hier precies mee bedoeld? Wordt hier ook bedoeld op cultuurhistorische kwaliteiten? En waar wordt dat aan getoetst? Dit is niet duidelijk.	Zie 9.4	Geen
9.4	9	Naast een aantrekkelijke omgeving is ons inziens ook zorg en aandacht voor cultuurhistorische waarden in het landschap benodigd. Een voorbeeld hiervan is dat bomen langs watergangen, die vaak een belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarde hebben en bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit, erg onder druk staan in relatie tot het beheer van watergangen. Wat is in zo'n voorbeeld het belang van behoud van ruimtelijke kwaliteit?	Cultuurhistorie, landschappelijke waarden, recreatief medegebruik en ruimtelijke kwaliteit is een natuurlijk onderdeel van alle thema's. Dit raakt alle vormen van assets, beheer en herinrichting. Afhankelijk van de locatie en opgave worden hier integrale afwegingen in gemaakt. Doordat hier bij elk thema op dezelfde wijze mee om wordt gegaan is er bewust voor gekozen om dit expliciet te belichten in hoofdstuk 7. Daarmee behoeft het geen aanpassing in het Waterbeheerprogramma.	Geen
9.5	9	Behoud van ruimtelijke kwaliteit wordt in H4 genoemd maar hoort in alle thema's thuis en breder: niet alleen behoud maar ook ontwikkeling en versterking van ruimtelijke kwaliteit en van cultuurhistorische en landschappelijke waarden.	Zie 9.4	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
9.6	9	We missen de aandacht en (het benoemen van) kansen voor cultuurhistorische en landschappelijke waarden en recreatief medegebruik door al die thema's heen. Dit zien we namelijk niet duidelijk terug. Dit expliciet noemen. Pas in hoofdstuk 7, wordt de rol van recreatief medegebruik en het cultureel (water)erfgoed naar voren gebracht.	Zie 9.4	Geen
9.7	9	Zoals genoemd in hoofdstuk 7 speelt water een belangrijke rol in de beleving van het landschap en zijn de eigenschappen van het Waterschap belangrijk voor recreatief medegebruik. Dit thema ook door het gehele rapport heen benoemen, mede in relatie tot de opgave(n) van klimaatverandering.	Zie 9.4 Daarbij staan de opgaven van klimaatverandering centraal in het WBP. Dit krijgt expliciet de aandacht in hoofdstuk 3 t/m 6.	Geen
9.8	9	Het water- en bodemsysteem is vaak de basis van menselijke vestiging en de manier waarop de mens met de omgeving is omgegaan. Die systemen, en het erfgoed dat daarmee samenhangt (het cultuurlandschap en waterwerken) kunnen een belangrijke rol spelen als basis en inspiratie voor ontwikkelingen in de vier thema's. Het Waterschap zou daar een voortrekkersrol in kunnen vervullen; niet alleen voor wateropgaven maar in de hele ruimtelijke ordening.	Het waterschap onderschrijft dat het vanuit het water- en bodemsysteem een belangrijke rol kan spelen in de ruimtelijke ordening. Afhankelijk van de opgave zal het waterschap daarin de voortrekkersrol vervullen.	Geen
9.9	9	blz. 12-laatste alinea: 'Wij willen dit graag doen zonder het cultuurlandschap van ons mooie gebied te verliezen.' Dit komt passief/defensief over en kan sterker: het cultuurlandschap kan ook de basis zijn voor ontwikkelingen en inspiratie bieden over hoe er in het verleden met water is omgegaan. Bij deze alinea hoort ons inziens ook het belang van recreatief medegebruik voor de opgave gezondheid (en is de link met het thema gezonde leefomgeving).	Het cultuurlandschap kan inderdaad inspiratie bieden om de toekomstige inrichting te optimaliseren. Zie verder vraag 9.4. De zienswijze vraagt om een aanpassing.	Aanpassing: 'Wij willen dit graag doen met behoud en inspiratie van het cultuurlandschap in ons mooie gebied.'
9.10	9	1e alinea onder c: Hier worden integrale gebiedsprocessen als Rivierklimaatpark IJsselpoort en Havikerpoort niet genoemd. Door ze niet te benoemen als focusgebied, wat betekent dat dan voor de inzet (capaciteit, financieel, etc) vanuit het waterschap?	We werken samen in diverse regionale samenwerkingsverbanden, waaronder het Rivierklimaatpark IJsselpoort en in Havikerpoort. Het benoemen van de twee focusgebieden in het regionale watersysteem heeft geen consequenties voor onze inzet in die lopende samenwerkingsverbanden.	Zie 9.15

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
9.11	9	Bij de opsomming van kansen voor synergie met ontwikkelingen en opgaven niet alleen ruimtelijke kwaliteit noemen maar ook cultureel erfgoed en recreatief (mede)gebruik.	Ook erfgoed en recreatie worden hierin betrokken. De opsomming in het Waterbeheerprogramma is echter niet uitputtend bedoeld en ook niet op deze wijze verwoord.	Geen
9.12	9	Bij het eerste punt van de tekstkaders: geldt dat ook andersom? dat de partners een actueel overzicht hebben van de opgaven van het Waterschap?	We hopen met het WBP op hoofdlijnen een beeld geschetst te hebben van de opgaven van het waterschap voor de komende planperiode. Een meer concrete uitwerking daarvan wordt vormgegeven in de diverse projecten.	Geen
9.13	9	Kennis/onderzoek naar ondergrond in relatie tot de historie van gebieden is relevant om mee te nemen.	Hier is aandacht voor. Met name bij het uitvoeren van bredere (gebieds)projecten nemen we deze waarde actief mee in bijvoorbeeld de LESA-methodiek (pagina 56).	Geen
9.14	9	Ook aandacht voor de combinatie van de wateropgaven en bijvoorbeeld de inrichting van zonnevelden in het algemeen, dus ook bij zonnevelden van anderen. Het Waterschap kan hier	Hiertoe zijn wij zeker bereid. Wij zullen initiatiefnemers met een positieve blik ontvangen en in goed overleg bepalen wat per initiatief mogelijk is.	Geen
9.15	9	In deze beschrijving ontbreekt het Rivierklimaatpark. Dit staat wel op de website van het Waterschap.	De zienswijze vraagt om een aanpassing. We voegen deze toe, alsmede ook Havikerwaard, Fraterwaard en Olburgerwaard.	Tekst aanvullen bij gebiedsprogramma Liemers Veluwe: In het project Rivierklimaatpark IJsselpoort is het waterschap een van de tien samenwerkingspartners die de afgelopen jaren een visie hebben opgesteld voor een toekomstbestendige inrichting van het riviergebied tussen Arnhem en Giesbeek. De visie uit 2020 biedt ruimte aan de verschillende functies die het gebied zo bijzonder maken en waarin maatregelen, die nodig zijn vanwege de klimaatverandering, gekoppeld worden aan kansen voor het gebied. De belangrijkste opgaven in het gebied zijn: Waterveiligheid, economie, natuur en waterkwaliteit, recreatie. Voor het

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
				waterschap zijn, naast het leveren van een bijdrage aan deze maatschappelijke opgaven, met name de aspecten waterveiligheid en de synergie met de dijkversterking van 48-1 van belang. In 2020 en 2021 was het waterschap een van de partners van het MIRT-onderzoek 'Havikerwaard, Fraterwaard en Olburgerwaard'. Het onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat er de komende jaren aanvullende verkenningen nodig zijn rond een aantal thema's in het gebied. Namelijk, aanpak verdroging, duurzaam ruimtegebruik en een toekomst bestendig riviersysteem Boven-IJssel. Het waterschap blijft de komende jaren betrokken bij de vervolgstappen.
9.16	9	We missen het benoemen van een opgave/vraagstuk ten aanzien van drinkwaterwinning door Vitens (waardoor verdroging heeft opgetreden en nog steeds optreedt) en tegelijkertijd de ambitie vanuit het waterschap om maatregelen tegen verdroging. Dat speelt zeker in het gebied tussen Dieren en De Steeg	We herkennen de opgave, maar Waterschap Rijn en IJssel heeft hier geen watersysteem liggen en geen handvatten om verdroging te verminderen of onttrekking te compenseren. Deze rol ligt bij PG en Vitens	Geen
9.17	9	We missen bij ontwikkelingen ook het benoemen van het project Rivierklimaatpark IJsselpoort (betreft verschillende ambities (droogte, natuur, veiligheid, klimaat, etc) in de uiterwaarden tussen Arnhem en De Steeg, aan beide zijden van de IJssel)	De zienswijze vraagt om een aanpassing, we verwerken deze in de tekst.	Zie antwoord 9.15
9.18	9	De hoogteverschillen door de stuwwallen zorgen er ook voor dat bij extremere neerslag afstromend water vaker voor overlast kan zorgen (erosie, delen komen tijdelijk onder water te staan, etc). Is dat geen onderwerp/opgave voor dit deelgebied?	Dit is een opgave waarin wij als waterschap een beperkte rol kunnen vervullen, omdat wij vanuit het watersysteem geen/beperkt handelingsperspectief hebben met betrekking tot droge natuur. Als het gaat om natte natuur en wij als waterschap wel handelingsperspectief hebben nemen we die rol wel.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
9.19	9	De landbouw wordt specifiek genoemd in relatie tot verdroging: waarom de natuurgebieden niet? Rheden en Rozendaal bestaan voor een groot deel uit natuurgebieden en deze hebben, net als de landbouw, te maken met extremere verschillen tussen nat en droog. Is dat dan geen opgave?	Zie 9.18	Geen
9.20	9	Op het formulier 'Beek op de Paasberg' (blz. 1), algemene informatie: de betreffende beek ligt binnen de gemeente Arnhem en niet binnen de gemeente Rheden.	Deze opmerking klopt. Voor nu nemen wij dit echter ter kennisgeving aan, de stukken zijn in 2020 reeds vastgesteld. Wij nemen de opmerking mee in de praktijk en het is teruggekoppeld aan de betrokkenen.	Geen
9.21	9	We plaatsen een kanttekening bij de laatste alinea van pagina 15. In deze alinea worden statements gemaakt die elkaar tegenspreken. Afhankelijk van wat de situatie is, kloppen de statements wel. Een verdere toelichting is hierin wenselijk aangezien nu tegenspraak ontstaat.	Het is niet duidelijk op welke statements precies bedoeld wordt of waarin een verdere toelichting wenselijk is. Graag zouden wij dit nader met u willen bespreken of in praktijk ook sprake is van de gestelde tegenstrijdigheden.	Geen
10.1	10	Bij de meeste thema's zijn de doelen ons inziens niet voldoende SMART geformuleerd. De globale ambities van het WBP zijn goed, maar het wordt pas spannend als er maatregelen aan gekoppeld gaan worden, want die kunnen pijn doen. Vraag: Hoe wil het waterschap zichzelf in 2027 afrekenen op bereikte doelen? Voorstel: Alsnog doelen minder vrijblijvend formuleren. (Aantal ha's minder verdroogd of klimaatrobust ingericht; aantal km. KRW aangepakt; biodiversiteit op waterschapsterreinen xx% vergroot; etc.)	Het is een bewuste keuze geweest om het waterbeheerprogramma vrij abstract te houden, omdat het voor concrete maatregelen moeilijk is om ver vooruit te kijken. Het is daarom ingericht op doelen en ambities. De daadwerkelijke invulling is in veel gevallen maatwerk. Daarbij is lokale samenwerking inderdaad noodzakelijk om de beschreven ambities te halen. Het waterschap geeft hier bijvoorbeeld invulling aan door omgevingsgericht te werken, de gebiedsprogramma's uit te lichten en te werken met een koersvoorraadbeheer. Daarbij worden jaarlijks programmasturingsplannen gemaakt, waarmee we invulling geven aan concrete jaarlijkse maatregelen. Op deze manier kan op flexibele wijze worden gestuurd aan de uitvoering. Door hierbij de meerjarendoelstellingen in oenschouw te houden is het streven dat hiermee de beoogde doelen in 2027 worden behaald. Doordat wij uw behoefte, voorstellen en vragen herkennen en als waardevol beschouwen gaan wij hier graag verder het	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
			<p>inhoudelijke gesprek met u over aan. Wij zijn van mening dat wij geen recht doen aan de kern van de vragen als wij deze allemaal afdoen middels zienswijze-beantwoordingen.</p> <p>Over het algemeen leveren de door u gestelde zienswijzen geen inhoudelijke wijzigingen van het WBP op, omdat het met name toeziet op de insteek van het WBP. Zoals eerder gesteld zijn de meer globale ambities en beschrijvingen weloverwogen keuzes waar wij graag uitgebreider met jullie stil willen staan. Wij waarderen dan ook de wijze waarop wij in dagelijkse praktijk samen werken en zien deze zienswijze als aanleiding om dit gezamenlijk op onderdelen verder te specificeren en concretiseren.</p> <p>Wij zullen op korte termijn contact met u opnemen.</p>	
10.2	10	Het moet ons van het hart dat wij de term verdroging slechts één keer tegenkomen in het WBP. Dit terwijl verdroging voor ons als natuurorganisaties een van de meest urgente problemen is.	In het WBP is de aanpak van droogte in het hele gebied en voor alle functies een centraal onderwerp binnen het thema Klimaatrobuust gebied. Wij werken hierin samen met de natuurorganisaties, o.a. binnen de Aanpak Droogte Achterhoek.	Geen
10.3	10	Het inzicht is inmiddels overal doorgedrongen dat een goed en meer natuurlijk functionerend watersysteem leidend moet worden voor ons landgebruik. Hoewel we dit zeker ook op meerdere plekken lezen in het WBP, missen we voldoende stelligheid dat water een leidend principe moet zijn in de ruimtelijke ordening.	Als waterschap zijn wij een functionele democratie. De algemene democratie (provincie, gemeente) kan in haar afwegingen het water als leidend principe hanteren. Wij zullen ten behoeve van deze afwegingen adviseren over de gevolgen voor een robuust watersysteem.	Geen
10.4	10	De recente oproep en samenwerkingsagenda Water verbindt van de Unie van Waterschappen en de Vewin zien wij graag opgenomen als uitgangspunt in dit WBP.	De Unie werkt samen met Vewin op het gebied van beleidskeuzes die aan het kabinet zullen worden voorgelegd. Als het kabinet daarin keuzes maakt die dat tegemoetkomen dan werken we hier graag mee. Op dit moment is WRIJ hierin niet leidend en wordt het daarom ook niet opgenomen als uitgangspunt in dit WBP.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.5	10	<p>Vraag: graag een uitleg wat “een andere balans van vasthouden-bergen-afvoeren (voorraadbeheer), rekening houdend met de meest recente inzichten over de snelheid van klimaatverandering” inhoudt volgens het waterschap.</p> <p>Voorstel: “Agenderende rol richting omgevingspartners bij benoemen complexe keuzes om transities watersysteem te realiseren” vinden wij te zwak, samen met de provincie dient het waterschap hier echt het voortouw te nemen richting het mogelijk maken van soms lastige keuzes.</p> <p>Voorstel: aan de genoemde punten het versterken van natuur en biodiversiteit toevoegen. Terwijl een gezonde natuur een belangrijke rol zal moeten spelen in een robuust watersysteem in tijden van klimaatverandering, en het waterschap ook nadrukkelijk eigen opgaven heeft voor de natuur. Hoe beter natuurgebieden bestand zijn tegen droogte (doordat ze robuust genoeg zijn, inclusief bufferzones), hoe minder ze een beroep hoeven</p>	<p>De meest recente inzichten over de klimaatverandering zijn dat droogte in Oost-Nederland gerelateerd is aan klimaatverandering én dat dit proces sneller gaat dan eerder werd voorzien.</p> <p>Dit leidt tot de conclusie dat er een maatschappelijke opgave ligt om een groter deel van het jaarlijkse neerslagoverschot (orde grootte 100 mm) extra vast te houden. Dat vraagt om meer water vast te houden en te bergen en minder af te voeren.</p> <p>Wij nemen samen met provincie (en gemeenten) het voortouw om lastige keuzes bespreekbaar te maken en willen de uitvoering daarvan faciliteren.</p> <p>De uiteindelijke beslissing over functies/RO blijft een zaak van de algemene democratie, en daarmee van provincie en gemeenten.</p>	Geen
10.6	10	<p>Heeft het waterschap al een berekening gemaakt, of scenario's opgesteld, hoe gerekend over 25 jaar jaarlijks gemiddeld 4% van het werkgebied klimaatbestendig kan worden?</p>	<p>Ja, het waterschap heeft een grove berekening welke maatschappelijke het met zich meebrengt om het werkgebied richting 2050 klimaatrobuust te maken. De grove inschatting van de bijdrage van het waterschap daarin heeft geleid tot de extra ambitie 'Klimaatgezond' voor dit WBP.</p>	Geen
10.7	10	<p>Voorstel: vaststellen van een stevig tussendoel voor bijv. 2035. Dit mede gezien de urgentie, die zich afgelopen juli nog opdrong met het IPCC-rapport en de extreme regenbuien (met een Noodsituatie in o.a. Limburg).</p>	Zie 10.1	Geen
10.8	10	<p>Gebieden waar conflicterende belangen aanwezig zijn en er meerdere opgaven aanwezig zijn die de ruimtelijke ordening raken vraagt om een integrale gebiedsgerichte benadering.</p> <p>Vraag: hoe gaat dit laatste concreet gestalte krijgen in lopende en nieuwe trajecten?</p> <p>Voorstel: het waterschap dient in deze processen samen met de provincie krachtig regie te voeren op te behalen doelen.</p>	<p>Waterschap en provincie werken in deze gebieden nauw samen en met de aanwijzing van de focusgebieden wordt de inzet en regie hierop versterkt.</p>	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.9	10	Vraag: wanneer kunnen we (het concept van) de Koers voorraadbeheer verwachten? Wie, hoe, wanneer worden betrokken?	Deze is op 9 november 2021 in het Algemeen Bestuur van het waterschap geagendeerd.	Geen
10.10	10	Voorstel: focus om water vast te houden in het héle systeem en niet alleen bovenstreams, zoals op blz. 23 staat	De zienswijze vraagt om een aanpassing.	Aanpassing: In ons eigen systeem, en met name in de haarvaten (bovenstreams) zetten we maximaal in op water vasthouden, o.a. met extra stuwen.
10.11	10	Voorstel: water langer vasthouden door een latere datum waarop de stuwen open gaan. Ook met extra stuwen zien we nog veel waterafvoer waar o.i. vasthouden beter zou zijn. Bijna alle vroeger bloemrijke natte weilanden zijn nu in het voorjaar droog! De TBO's denken graag mee over de wijze waarop deze latere datum wordt vastgesteld (waarschijnlijk maatwerk).	Dank voor het aanbod. Wij zijn en blijven graag in gesprek met de TBO's en maken graag gebruik van de beschikbare kennis en ervaring.	Geen
10.12	10	Voorstel: maa- en baggerbeheer voor een ongehinderde waterafvoer moet veel meer beheer op maat worden, denk aan het concept van de 'groene stuw'. In plaats van snelle afvoer moet er meer ruimte komen voor waterberging door bijv. beken en watergangen te verondiepen, een breder overstromingsgebied te creëren. Om doelmatig om te gaan met de kosten voor waterbeheer en vanuit het belang van biodiversiteit en bestrijding van verdroging is een gedifferentieerde schouw op zijn plek: een jaarlijkse diepteschouw van B- en C-watergangen in onder andere natuurgebieden is niet noodzakelijk.	In ons huidige maaionderhoud van de watergangen houden we rekening met de balans tussen aan- en afvoer van water, natuur en biodiversiteit, Arbo-veiligheid en efficiënt werken. Er is aandacht voor het waar mogelijk langer staan van begroeiing, tenminste een talud, tot na het broedseizoen. Gedurende het maaiseizoen wordt het maaionderhoud gemonitord. We onderhouden ca. 3.500 km watergangen, van groot tot klein. Met ons maaionderhoud leveren we maatwerk. Het totale watergangensysteem is onderverdeeld in een groot aantal maaiprofielen waarin o.a. is opgenomen wel deel van de watergang in welke periode wel of niet gemaaid moet/mag worden. Het verondiepen van watergangen is een onderdeel van ons programma 'elke Druppel de grond In'. Afgelopen natte zomer hebben we ook gezien dat de watergangen ook nodig zijn voor het afvoeren van water. Verondiepen kan niet altijd ongestraft maar zal vaak gecombineerd moeten worden met het verboden van watergangen. Wij kennen geen jaarlijkse diepteschouw van B- en C-watergangen.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.13	10	Vraag: op sommige plekken zal een klimaatrobuust watersysteem leiden tot lagere agrarische opbrengsten door grasoogst, maar de opbrengst zal toenemen wat betreft biodiversiteit. Dat proces zal goed begeleid moeten worden, wat betreft de transitie en wat betreft een ander verdienmodel op lange termijn. Welke rol ziet het waterschap daarbij voor zichzelf?	Wij onderschrijven dat de transitie in de landbouw een bijdrage kan leveren aan een klimaatrobuust en schoon en gezond gebied én dat een ander verdienmodel daar een cruciale rol in speelt. Het organiseren van een nieuw verdienmodel ligt niet primair bij het waterschap. Wij zullen dit waar mogelijk, waar een koppeling ligt met onze doelen, ondersteunen.	Geen
10.14	10	Voorstel: ontwikkel een complete boekhouding en monitoring van onttrekkingen, ook kleinere, om inzicht te krijgen in gecumuleerde hoeveelheden en om tijdig de kraan dicht te kunnen draaien en een limiet te stellen aan het volume aan onttrekkingen, drainage en berekening per watersysteem per jaar/per seizoen.	Zie 8.5	Geen
10.15	10	Voorstel: Wellicht nog meer dan nu zou samen met maatschappelijke partners aan het begin van een plantraject actief gezocht kunnen worden naar meekoppelkansen. Daar hoort ook een bijdrage bij aan de financiering; het waterschap heeft tenslotte ook eigenstandig de taak om de biodiversiteit te verbeteren, de recreatieve toegankelijkheid te vergroten en de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.	We zoeken actief naar opgaven en ambities van onze gebiedspartners die verbonden kunnen worden of meegekoppeld aan onze HWBP-projecten. Daarin is in beginsel het uitgangspunt dat partijen die hun opgaven inbrengen de financiering daarvoor zelf verzorgen. Het waterschap geeft bij de uitvoering van haar eigen opgave conform de doelen in het WBP invulling aan duurzaamheid, biodiversiteit en klimaatopgaven.	Geen
10.16	10	Voorstel: het hoogwaterbeschermingsprogramma loopt volgens een vaste cyclus, met een belangrijke taak voor het waterschap. Omdat het waterschap geen taak heeft voor het rivier-watersysteem, maar wél voor het watersysteem binnendijks, zouden wij graag zien dat o.a. in het IRM-proces een actievere rol wordt opgezocht waar het de steeds vaker voorkomende lage rivierwaterafvoeren betreft. Een langdurige lage waterstand in de rivieren heeft immers een effect op de grondwaterstanden tot een flink eind achter de dijken. Het bij pieken zo snel mogelijk afvoeren van water is eigenlijk niet verstandig, de nadruk moet ook hier veel meer komen te liggen op meer water vasthouden.	De zienswijze vraagt om een aanpassing. Het IRM is een programma van het Rijk, maar Rijn en regio wel intensief samenwerken. Ook de waterschappen zijn intensief betrokken bij het IRM. De waterschappen langs de Rijn en de Maas stellen op dit moment een samenwerkingsagenda op waarin zij aangeven met welke accenten en aandachtspunten de waterschappen willen samenwerken in het IRM. Daarin vragen ze ook aandacht voor de samenhang tussen hoog- en laag water.	Aanpassing: De waterschappen in Delta-Rijn en Delta-Maas hebben een samenwerkingsagenda voor het programma IRM opgesteld, waarin naast de samenhang met het Hoogwaterbeschermingsprogramma, ook aandacht wordt gevraagd voor de samenhang met laagwater vraagstukken en het regionale systeem.

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.17	10	<p>Voorstel: Rivierwater vasthouden kan voor een deel door een andere inrichting van het winterbed, waar de coalitie Ruimte voor levende Rivieren veel ideeën voor heeft ontwikkeld. Het kan ook door de rivieren meer ruimte te geven. Dat kan door dijkeruglegging, door hoogwatergeulen en door binnendijks retentiegebieden te creëren. Maatregelen die aan veel belangen raken en dus niet simpel uit te voeren zijn, maar ze zijn op termijn zeker nodig. Wij pleiten er voor de concepten van Natuurlijke Klimaatbuffers en “building with nature” veel meer als uitgangspunt te nemen voor het treffen van noodzakelijke maatregelen in het watersysteem. Zo heeft elke investering in het watersysteem ook meerwaarde voor de biodiversiteit.</p>	<p>Dijkeruglegging of retentie in het riviergebied is in beginsel niet een opgave van waterschap. Het waterschap heeft wel een actieve rol in riviergerelateerde projecten. Zo werken we binnen het Rivierklimaatpark samen aan rivierverruiming. Verder staan we open voor nieuwe concepten die bijdragen aan het vergroten van duurzaamheid en biodiversiteit, waaronder ‘building with nature’.</p>	Geen
10.18	10	<p>De extreme droogteperiodes, maar soms ook extreme regenval, kunnen echter ook als een crisissituatie worden beschouwd. Het waterschap heeft in de drie jaren met extreme droogte niet altijd alle maatregelen genomen die naar onze mening genomen konden worden om de grondwaterafhankelijke Natura 2000-gebieden te beschermen tegen verdere uitdroging. Hetzelfde kan gezegd worden voor andere gebieden. Voorstel: wij lezen graag ergens in het WBP terug hoe het waterschap werkt aan het ‘beheersen’ van deze laatste typen crises, o.a. ook in relatie tot overleg en communicatie met de gebiedspartners, escalatieladder, communicatie naar burgers...</p>	<p>De zienswijze vraagt om een aanpassing.</p> <p>Onze crisisbeheersing richt zich op alle vormen van waterschapsgerelateerde crises. Voor hoogwaterveiligheid heeft dit natuurlijk bijzondere aandacht vanwege de grote impact. We zullen in het WBP, in het kader van de crisisbeheersing ook de andere thema’s benoemen.</p>	<p>Paragraaf ‘Voor als de dijken breken’ wijzigen in ‘Overstromingsinformatie op orde ten behoeve van de ruimtelijke ordening en crisisbeheersing’.</p> <p>Subkopje ‘Overstromingsinformatie op orde ten behoeve van de ruimtelijke ordening en crisisbeheersing’ kan dan weg.</p> <p>Subparagraaf ‘effectieve crisisorganisatie’ verplaatsen naar hoofdstuk ‘bedrijfsvoering’ bij het subkopje ‘niet-watergerelateerde crisisbeheersing’. Ook het bijbehorende tekstkader ‘waar staan we in 2027’.</p> <p>Toevoegen onder dit nieuwe kopje: ‘Ondanks onze inspanningen moeten we voorbereid zijn op een crisissituatie. Door de klimaatverandering komen langdurige droogte perioden, extreme neerslag en overstromingen vanuit de rivieren vaker voor. Naast deze water-gerelateerde crises is er steeds meer aandacht voor niet water-gerelateerde crises zoals grootschalige uitval van stroom of ICT, terrorisme of een pandemie.’.</p>

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
				En dan: Eerste keer 'Hoogwater' vervangen door 'een watergerelateerde crisis', 'sterkte van de waterkeringen en de situatie binnendijs' vervangen door 'de watersituatie', Tweede keer 'hoogwater' vervangen door 'de crisis' Derde keer 'Hoogwater' vervangen door 'Water'.
10.19	10	Vraag: is het voldoende om aan de wettelijke tijdstermijn en doelen wat betreft verbetering van waterkwaliteit en biodiversiteit voor de KRW-wateren en de Natura 2000-gebieden en HEN/SED-wateren?	Het is onze intentie om in 2027 alle KRW-doelen waarvoor wij verantwoordelijk zijn te halen. Dat betekent dat onze inzet vooral daarop gericht zal zijn. Dat sluit niet uit dat wij ook na die tijd nog verdergaande ambities willen realiseren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan verdergaand natuurherstel en biodiversiteit.	Geen
10.20	10	Voorstel: we zien graag concretere doelstellingen wat betreft terugbrengen van de belasting in het van water met gewasbeschermingsmiddelen.	Zie 10.1	Geen
10.21	10	Voorstel: wij vragen meer aandacht voor klimaatrobust maken van het stelsel, zonder overstort bij hevige regenval en met goed functionerende afvangsystemen in de zuivering.	Het waterschap onderschrijft het belang van een klimaat robuust stelsel als onderdeel van een klimaatrobuste leefomgeving. Zowel wateroverlast als de emissie van verontreinigingen bij hevige regenval moeten zoveel mogelijk te voorkomen worden. Echter, de inzameling van regenwater is een verantwoordelijkheid van de gemeente. Onze RWZI's voldoen qua zuiveringsprestatie en 'afvangsysteem' minimaal aan de gestelde wettelijke eisen. Vanuit een RWZI is geen sprake van een bypass of overstort; al het inkomende water wordt op een RWZI behandeld.	Geen
10.22	10	Voorstel: wij willen meer aandacht voor aanpak bij de bron. Dat betekent goede voorlichting naar burgers, instellingen en bedrijven (specifieker en frequenter).	De beste manier om water schoon en gezond te maken/houden is ervoor zorgen dat er geen verontreinigingen in het water terechtkomen. De bronaanpak is hiervoor het geëigende middel. Wij zijn ons daarvan bewust en zullen daar waar dat onze verantwoordelijkheid betreft voor een maximale aanpak kiezen, alhoewel wij een beperkte invloed hebben op de bronaanpak.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.23	10	Voorstel: wij vragen opnieuw uw aandacht om, in samenwerking met de VBC en sportvisserij-verenigingen, het gebruik van vislood en andere schadelijke materialen terug te dringen, alsmede op oevers en	Zie 1.1	Geen
10.24	10	Vragen zijn: wat is een klimaatrobuust watersysteem en wat betekent die betere balans dan precies? Voor wie en wat is dat, wat houdt het in, wie worden hierbij betrokken? En wat is een schoon en gezond watersysteem met watervoerende en stromende beken? Wat verstaat het waterschap hier onder, wanneer voldoet het watersysteem hieraan?	U vraagt om een concrete normering van begrippen. In veel gevallen is die niet te geven. Daar waar dat wel mogelijk is maakt een dergelijk normering de uitvoering ervan star en niet flexibel in een wereld die zich razendsnel ontwikkelt. Wij kiezen ervoor om flexibiliteit in te bouwen en maken in overleg met terreineigenaren en andere stakeholders afwegingen bij de uitvoering van ons WBP.	Geen
10.25	10	Vraag: hoe worden de effecten van de genoemde mogelijke maatregelen getoetst en gemonitord?	Zie 10.1	Geen
10.26	10	Voorstel: Wij stellen voor om in vergunningen op te nemen: niet alleen voorwaarden voor watercompensatie, maar ook voor het natuurvriendelijk inrichten daarvan; een voorschrift voor de verplichting tot retourbemaling; voorschriften voor natuurvriendelijk oever- en bermbeheer.	<p>We gaan er hierbij vanuit dat u duidt op vergunningen voor grondwateronttrekkingen. In die gevallen streven we er naar om het opgepompte water zoveel mogelijk ter plaatse te houden. Dat kan door middel van retourbemaling, maar dit zal niet in alle gevallen mogelijk zijn. Dan is er sprake van afvoer. Wij ontmoedigen dit door heffingen op te leggen op het te lozen bronneringswater, wanneer er wordt geloosd op het riool of oppervlaktewater.</p> <p>Per definitie gaat het bij grondwateronttrekkingen bijna altijd over een tijdelijke situatie. In dat geval is een (natuurvriendelijke) inrichting van het afvoergebied niet aan de orde.</p> <p>Overigens beschouwen wij dit thema als eventueel nader uit te werken beleid in onze verordening.</p>	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
10.27	10	<p>Voorstel: Toezicht houden op het daadwerkelijk natuurvriendelijk uitvoeren van onderhoud en beheer van oevers en bermen, het duurzaam in standhouden van verplichte natuurmaatregelen en het werken volgens de Gedragscodes Wet natuurbescherming en ecologische werkprotocollen, zowel bij werkzaamheden door of in opdracht van het waterschap, als bij derden.</p>	<p>Het waterschap heeft geen bestuursrechtelijke toezichtstaak of vanuit onderhoud de gedragscode wordt nageleefd. Deze rol ligt vanuit de natuurbeschermingswet bij de provincie. Wij zien dus nu niet toe op het uitvoeren van onze eigen onderhoudswerkzaamheden.</p> <p>Wij hebben een gedragscode voor ons onderhoud, die is opgesteld door ecologen waarin het natuurvriendelijk uitvoeren van onderhoud uitgangspunt is. Daarbij wordt telkens een zorgvuldige belangenafweging gemaakt als ook andere belangen, als het voorkomen van wateroverlast, in het geding zijn.</p>	Geen
10.28	10	<p>Voorstel: Wij vragen u om actief op te treden tegen het oneigenlijk maaien of klepelen door particulieren langs wegen en watergangen, wat nu vaak ten koste gaat van biodiversiteit.</p>	<p>Het waterschap voert onderhoud aan de watergangen in haar beheer zelfstandig uit. Deze watergangen staan op de legger waar bij het uitvoeren van het onderhoud de gedragscodes vanuit de Wet Natuurbescherming van toepassing zijn. Bij de overige wateren die niet op de legger staan heeft het waterschap geen bevoegdheid.</p>	Geen
10.29	10	<p>Voorstel: Wij vragen u natuurinclusieve landbouw te stimuleren op eigen verpachte gronden en dijktaluds, die nu nog bezaaid zijn met raaigras als productieweiland (zoals vanaf Olburgen richting Bronckhorst en Zutphen), ecologisch</p>	<p>Het waterschap voert voor haar gronden en dijktaluds geen specifiek beleid gericht natuur of natuur-inclusieve landbouw. Wel heeft het waterschap het voornemen beleid voor (meer) biodiversiteit te maken waarbij het thema een onderwerp kan worden.</p>	Geen
10.30	10	<p>Voorstel: het ecologisch beheer op de dijken kan soms nog beter, o.a. met recente inzichten over gefaseerd maaien (sinusbeheer) en over het niet volledig maaien van dijken om ze voor de najaarsschouw 'winterklaar' te maken. Blijvende hoge vegetatie is belangrijk voor veel overwinterende soorten.</p>	<p>Op grote delen van onze dijken is het onderhoud gericht op het vergroten van de soortenrijkdom van de vegetatie. Immers hoe gevarieerder de grasbekleding met een goede dekkingsgraad hoe sterker de dijk.</p> <p>We gaan in deze planperiode dan ook onze ambitie voor biodiversiteit opstellen en concretiseren. Daarin vormen de dijken een belangrijk element.</p>	Geen
11.1	11	<p>Met name waar het gaat om de voorbereidingen voor en de inrichting van klimaatrobuuste watersystemen en integraal riviermanagement zien wij samenwerkingsmogelijkheden. U geeft in uw ontwerp waterbeheerprogramma aan bijzondere aandacht te willen besteden aan de normen voor drooglegging, aanvullende maatregelen om grondwateronttrekkingen te beperken en het benutten van neerslagoverschotten. De ontwikkeling van nieuwe</p>	<p>Wij zetten de constructieve samenwerking met de belendende waterschappen graag voort o.a. in Waterkracht, Rijn-Oost samenwerking en Bestuurlijk Overleg Gelderse Waterschappen.</p>	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		ontwerpcriteria voor het watersysteem, waarvan de noodzaak is ingegeven door veranderingen in ons klimaat, zoals het vaker optreden van droge omstandigheden en hoosbuien en gebieden waarbinnen het aanvoeren van water niet mogelijk is, vragen hierbij bijzondere aandacht.		
11.2	1	Het gebruik van datatechnologie bij het verzamelen en vastleggen van gegevens, de mogelijkheden die de digitale transformatie ons kan bieden en de wijze waarop wij daar optimaal gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld bij het uitwisselen van kennis.	Eens met deze zienswijze. Zo is deze ook verankerd in het thema Slimme keten van onze toekomstvisie waarde van de waterketen in 2050. Deze visie vormt de basis voor het onderwerp 'grip op elke druppel' waarbij datatechnologie een centraal onderwerp is.	Geen
11.3	11	Onderzoek naar klimaatvraagstukken. Bijvoorbeeld in gebieden waar het in de toekomst noodzakelijk kan zijn om watertekorten te accepteren, de wijze waarop we hierover in gesprek gaan met onze omgeving en hoe we daarover effectief kunnen communiceren.	Zie 11.1	Geen
11.4	1	Slim watermanagement waarbij we zoeken naar optimalisatie van de regionale waterverdeling in natte én droge omstandigheden.	Zie 11.1	Geen
11.5	11	Verkenningen naar mogelijkheden voor robuust en efficiënt waterbeheer, bijvoorbeeld door naast goed functionerende keringen in extreem natte omstandigheden ook systeemmaatregelen in te zetten voor veiligheid in het werkgebied.	In het regionale systeem kennen we zeker systeemmaatregelen zoals retentiebekkens. Deze hebben vooral een regionale functie. Daarnaast hanteren we het principe van vasthouden-bergen-afvoeren, waarmee we ook afwenteling van afvoerpieken reduceren.	Geen
11.6	11	Realisatie van de grondwateragenda Rijn Oost en afstemming van onttrekkingen binnen de provincie Overijssel.	Zie 11.1	Geen
11.7	11	Uitwisseling van kennis en samenwerking rond de inrichting en het beheer van de rioolwaterzuiveringsinstallaties, slibverwerking, circulair werken, emissiereductie,	Wij onderschrijven het belang van kennisuitwisseling, zoals dit reeds gebeurt vanuit Waterkracht (o.a. innovatietechnologen) en het regionaal procestechnologenoeverleg. Mocht het op de specifieke onderwerpen die u noemt wenselijk zijn de uitwisseling van	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
		energiebesparing en energieopwekking en behandeling van afvalwater in de buitengebieden.	kennis te intensiveren en/of anders vorm te geven dan gaan we daarover graag het gesprek aan. Ambtelijk zijn hiervoor de contacten aanwezig.	
12.1	12	<p>In het voorliggende Waterbeheerprogramma wordt specifiek melding gemaakt van een 2-tal gebiedsprocessen rond Winterswijk en de Baaksebeek. Helaas missen we een vermelding van onze gezamenlijke inzet om gedurende het tijdvak 2022-2027 aan de slag te gaan om de vier genoemde opgaven nader uit te werken en waar mogelijk ook de uitvoering hiervan met ons op te pakken. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is, dat de vier onderwerpen binnen het aspect waterbeheer (waar de nota specifiek over gaat) een belangrijke rol spelen als totaal en dus niet als verschillende onderwerpen los van elkaar gewogen worden.</p> <p>De samenwerkende gemeenten langs de Oude-IJssel en A-Strang verzoeken u derhalve om het Waterbeheerprogramma in die zin aan te passen.</p>	De Oude IJssel is geen focusgebied zoals Winterswijk of Landgoederen/Baakse Beek, omdat in deze diverse prioritaire gebiedsbrede opgaven spelen. Wel blijven we de komende jaren (samen)werken met gemeenten aan een mooie, gezonde en recreatief aantrekkelijke Oude IJssel (net als o.a. de Berkel en Buurserbeek).	<p>Tekstvoorstel in hoofdstuk 9 in tekstkader onder d):</p> <p>Samenwerking Oude IJsselzone De afgelopen jaren hebben de 6 Oude IJsselgemeenten en het waterschap gewerkt aan een perspectief voor de Oude IJsselzone van de Duitse grens tot aan Doesburg. In een inspirerend toekomstbeeld zijn de kwaliteiten en kansen van de rivier, het stroomgebied en haar omgeving benoemd, samen met mogelijkheden om deze duurzaam verder te ontwikkelen. Gemeenten en waterschap willen blijvend samenwerken aan de thema's Natuur & Landschap, Vrijtijdseconomie, Klimaatadaptatie en Vaarwegbeheer. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande structuren en netwerken. Het netwerk Oude IJsselzone is van belang voor de verdere samenwerking tussen gemeenten en waterschap om elkaar vast te houden bij ontwikkelingen in en rond de Oude IJssel.</p>
13.1	13	<p>Wij willen vragen of u op de 7 ambities van het Gelders waterbeleid dat is geënt op de Gelderse Omgevingsvisie "Gaaf Gelderland" wil reflecteren. Dit zijn: vestigingsklimaat, wonen, bereikbaarheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie, energietransitie en circulaire economie.</p> <p>Zijn deze meegenomen in de stukken? Zo nee, waarom niet?</p>	De visies van het rijk, provincie en gemeente zijn zelfbindend. Deze worden participatief opgesteld. De provincie is een algemene democratie en wij zijn een functionele democratie. Iedereen geeft aan dergelijke thema's daarom invulling vanuit zijn eigen identiteit. Als waterschap hebben we op onderdelen een kleinere scope en waar we gedeelde opgaves zien geven we hier invulling aan in het WBP. Vanuit de één overheidsgedachte onderschrijven we het volledig om de samenwerking aan te gaan.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
13.2	13	<p>Gelderland heeft deze ambities dus vertaalt in haar Waterprogramma. Zij hebben 3 uitgangspunten gedestilleerd: 'voorkomen is beter dan genezen', 'maatregelen bij negatieve effecten' en 'maatschappelijke opgaven met gebiedsgerichte aanpak'.</p> <p>Ook op deze drie uitgangspunten vragen wij uw reflectie. Omdat de provincie Gelderland aangeeft met de Waterschappen het Regionaal Waterprogramma te hebben opgesteld en afstemming te hebben gepleegd, gaan wij er van uit dat u deze drie uitgangspunten onderschrijft. Graag lezen wij uw bevestiging.</p>	Zie 13.1	Geen
13.3	13	<p>We vinden dat de gedachte van 'een overheid' juist hier zichtbaar moet zijn. We willen vragen of het algemeen bestuur vaker actief de Provinciale Staten wil informeren bij vaststelling van haar P&C-cyclusdocumenten en andere grote stukken, zoals deze.</p>	Wij leggen reeds bestuurlijke verantwoording af met jaarlijkse voortgangsrapportages en prestatie-indicatoren aan de provincie.	Geen
13.4	13	<p>In veel kaderstellende documenten komen we de 'RAS' en de 'RES' tegen. De rol van het Waterschap bij de RES (regionale energiestrategie) is bekend, maar de rol van de RAS minder. Met de RAS wordt RAP aan de slag gegaan. Graag vernemen wij meer over de stand van zaken en uw rol.</p>	Wij werken intensief samen met onze partners, waaronder gemeenten en provincie, binnen de werkregio's en in de aanpak droogte Achterhoek en ontwikkelen daarin samen gebiedsgerichte plannen en strategieën voor klimaatadaptatie.	Geen
13.5	13	<p>De plannen nodigen uit om mee te denken en mee te praten over het werk van het Waterschap. Wij nemen graag deze uitnodiging aan en hopen dan ook voortaan betrokken te worden. De PSP'92 wil vanuit haar taak als kennisdeler en onafhankelijk duider van provinciale ontwikkelingen graag actief zijn bij dit werk.</p>	Iedereen die betrokkenheid voelt ten aanzien van het waterschap en/of het waterbeheerprogramma gaan we graag nader het gesprek mee aan.	Geen
13.6	13	<p>Aandachtspunt waar we aandacht voor vragen is de grensoverschrijdende waterhuishouding. Dit is belangrijk omdat er goed contact met de Duitse overheden moet zijn. Graag horen wij hier meer over.</p>	Wij werken, samen met provincie en Rijk, nauw samen met onze partners in Nord Rhein Westfalen aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen in 2027. Wij doen dat door regelmatig af te stemmen via de Arbeidsgruppe Delta Rhein en de bestuurlijke Steueringsgruppe Delta Rhein. We constateren gezamenlijk dat de waterkwaliteit in de Duitse wateren die afwateren op Nederlands grondgebied nog niet op orde is. Europees is bepaald dat Duistland haar waterkwaliteitsprobleem niet mag afwentelen op Nederland.	Geen

Nr.	Indiener	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
			Wij beschikken niet over instrumenten om zaken in Duitsland af te dwingen. Wanneer blijkt dat de waterkwaliteit niet tijdig aan de normen voldoet is het aan het Rijk om dit aan te kaarten op Europees niveau in Brussel.	
13.7	13	Het Waterschap is een speler in het veld. In de Omgevingswet en in de andere visies moet dit goed naar voren komen. Wij vragen hier aandacht voor.	Ons waterschap is zich terdege bewust van de veranderingen die de Omgevingswet met zich meebrengt. Onze organisatie is klaar voor deze rol.	Geen

3. Ambtshalve wijzigingen

De volgende mutaties zijn doorgevoerd op basis van de ambtshalve wijzigingen.

Nr.	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
1.1	De benaming in het WBP van Winterswijk Plateau graag aanpassen naar het Achterhoeks Plateau, omdat wij dit intern als dusdanig benoemd hebben, en dit is ook afgestemd met ons bestuur.	Eens, de tekst wordt hierop aangepast.	Aanpassing: Vervangen van 'Winterswijk plateau' naar 'Achterhoeks plateau'.
2.1	Op blz 41 staat in de tweede alinea dat we op 1 RWZI een pilot gaan doen voor medicijnresten. In de derde alinea staat dat we voor opkomende stoffen waaronder medicijnresten op 4 KRW-RWZI's een extra zuiveringsstap gaan toevoegen. De extra zuiveringsstap op de 4 KRW-RWZI's is echter vooral bedoeld om de belasting van het oppervlaktewater met nutriënten te verminderen en is niet primair op opkomende stoffen gericht. Dus het is handiger om dat ook op te schrijven.	Eens, de huidige beschrijving is niet in lijn met waartoe het bestuur heeft besloten. De tekst wordt hierop aangepast.	Aanpassing: Dit doen we door blijvend de inrichting en bedrijfsvoering van de afvalwaterketen te optimaliseren in samenspraak met gemeenten en bedrijven: we gaan de vier RWZI's, waarvoor aanpassing nodig is voor de KRW-doelstellingen, uitbreiden om de kwaliteit van het effluent te verbeteren. Daarbij hebben we ook aandacht voor medicijnresten; op 1 van de KRW-RWZI's wordt een nageschakelde techniek gerealiseerd om deze te verwijderen, bij de overige drie wordt dit overwogen. Daarnaast brengen we voor alle vier de KRW-RWZI's in beeld wat de mogelijkheden zijn om de kwaliteit van het effluent vergaand te verbeteren. Hierbij streven we naar een effluentkwaliteit die hergebruik mogelijk maakt.
3.1	Op blz 41 staat in de tweede alinea is de tekst niet juist. We gaan geen extra zuiveringstrap toevoegen, maar gaan overwegen om er een toe te voegen. Financieel is dit ook nog niet geprogrammeerd.	Zie 2.1	Zie 2.1

Nr.	Inhoud zienswijze	Reactie zienswijze	Tekstuele aanpassing WBP
4.1	Bij de zin "Satellietbeelden kunnen ons iets vertellen over de (effecten) van droogte en grondwateronttrekkingen en wat er op zuiveringen afkomt aan vervuild water" moet het woord satellietbeelden worden vervangen voor sensordata.	Eens, de tekst wordt hierop aangepast.	Aanpassing: Toevoegen van sensordata.
5.1	In de opmaak is iets verkeerd gegaan bij "c) versterking van de waterkeringen: Waar staan we in 2027". Hier staan nu doelstellingen vanuit de beoordeling en niet vanuit de versterkingsopgave.	Eens, de tekst wordt hierop aangepast.	Aanpassing, tekstkader vervangen naar: Waar staan we in 2027? <ul style="list-style-type: none"> • In 2027 staat 94,5 km geprogrammeerd op het dan vigerende HWBP-programma 2027-2032. • In 2027 is daarvan 47 km in uitvoering, dat wil zeggen in de fase van verkenning, planvoorbereiding, of realisatie. • In 2027 zijn de projecten Rijnkade en Grutbroek afgerond. In totaal is daarmee 3,5 km versterkt op de nieuwe norm.